

Ochrana osobnosti

Všeobecná osobnostní práva

JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D.
Právnická fakulta MU, Brno
2006

OSNOVA:

- **obecný výklad**
- **Právní zakotvení**
- **subjekty práva na ochranu osobnosti**
- **Předmět všeobecných osobnostních práv**
- **Omezení všeobecných osobnostních práv**
- **Prostředky ochrany osobnosti**
- **Prostředky ochrany názvu a dobré pověsti právnické osoby**
- **Zvláštní osobností práva tvůrčí**

1. OBECNÝ VÝKLAD všeobecná osobnostní práva

základní práva:

**- nezadatelná – nezcizitelná - nepromlčitelná
a nezrušitelná**

Základní znaky:

- osobní, nemajetkový charakter
- náleží každé fyzické osobě jako individualitě
- působí erga omnes, jedná se o právo absolutní právní povahy
- nepodléhají promlčení ani prekluzi

Literatura:

- Švestka J., Jehlička, P., Pavlík, P., Knap, K., Plecítý, V.:
- **Ochrana osobnosti podle občanského práva,**
- 3. vydání, Linde Praha, a.s., Praha, 1996.
- Kužílek, O., Žantovský, M.:
- **Svoboda informací – Svobodný přístup k informacím**
- **v právním řádu České republiky,** Linde Praha a.s., Praha 2002.
- Sokol, T.: **Tisk a právo,** ORAC, Praha, 2001.
- Bartoň, M.: **Svoboda projevu a její meze v právu ČR,** Linde, Praha, 2002.
- Hajn, P.: **K přiměřenému zadostiučinění ve sporech na ochranu osobnosti,**
- *Bulletin advokacie, 4/2003, str. 9-10.*
- Doležilek, J.: **Veřejná kritika a právo na ochranu osobnosti,**
- *Právní praxe, 2/1997, str.125*
- Filip, J.: **Dogmatika svobody projevu z hlediska teorie, legislativy**
- **a soudní praxe,** Časopis pro právní vědu a praxi, 4/1998, str.628
- Mates, P.: **Ochrana osobních údajů,** Karolinum, Praha UK, 2002
- Devátý, S., Toman, P.: **Ochrana dobré pověsti a názvu právnických osob,**
- *Linde a.s., Praha, 2001.*

Ochrana osobnosti v mezinárodních dokumentech o lidských právech

- Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966) (vyhláška MZV č. 120/1976 Sb.)
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP50) sděl. č. 209/1992 Sb.), včetně Protokolů
- Evropská Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (Úmluva o lidských právech a biomedicíně), (sděl. č. 96/2001 Sb. m.s.), včetně Dodatkového protokolu o zákazu klonování lidských bytostí. (sděl. č. 97/2001 Sb. m. s.) atd.
- Úmluva o právech dítěte (sdělení č. 104/1991 Sb.)

Ústavní zakotvení práva na ochranu osobnosti

- Podle čl. 10 odst. 1 LZPS "každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno".

Zákonné zakotvení práva na ochranu osobnosti

§ 11 a násl. občanského zákoníku

a další předpisy:

- § 21 a násl., zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů
- zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a změně některých zákonů (transplantační zákon)
- zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů
- § 10, §11 zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon)
- § 35, §36 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání
- § 7, § 60 zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce
- § 133a občanského soudního řádu
- zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv
- zákon č. 140/1961 Sb., trestního zákona – pomluva (§206), útok na státní orgán (154/2), neoprávněné nakládání s osobními údaji (178)
- 49 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích – přestupky proti občanskému soužití

3. SUBJEKTY VŠEOBECNÝCH OSOBNOSTNÍCH PRÁV

- **právo na ochranu fyzických osob**, tj. na ochranu osobnosti fyzické osoby

Postmortální ochrana osobnosti - § 15 OZ

Příklad: Seriál Návštěvníci – akademik Filip – přejmenován na akademik Richard

- **právo na ochranu právnických osob**, které je občanským zákoníkem taxativně zúženo jen na právo na ochranu názvu a dobré pověsti právnické osoby.

Základním rysem ochrany osobnostních práv fyzické osoby je skutečnost, že zásah do těchto práv je možný pouze se svolením dotčené fyzické osoby

4. PŘEDMĚT VŠEOBECNÝCH OSOBNOSTNÍCH PRÁV

- **Vymezení předmětu všeobecných osobnostních práv obsahuje ustanovení § 11 OZ**

Demonstrativní výčet:

- zdraví (včetně duševní a tělesné integrity)
- občanská čest
- lidská důstojnost
- soukromí
- jméno (nejen jméno a příjmení jak je zapsáno v matrice, ale i přezdívka či krycí jméno – pseudonym)
- projevy osobní povahy (včetně písemností osobní povahy jako jsou osobní dopisy, deníky apod.)
- jiné předměty práva na ochranu osobnosti, v občanském zákoníku výslovně neuvedené (např. osobní svoboda, osobní tajemství, listovní tajemství, podoba, hlas, životopisné a jiné osobní údaje, zdravé životní prostředí, dobré jméno, profesní, obchodní, vědecká čest, svoboda vyznání a náboženského cítění, pracovní síla, apod.)

5. OMEZENÍ VŠEOBECNÝCH OSOBNOSTNÍCH PRÁV

- se svolením fyzické osoby (smluvní omezení)
- na základě zákona

tzv. bezúplatné zákonné licence:

- zákonná úřední licence (§ 12 odst 2)
- zákonná licence vědecká a umělecká (§ 12 odst. 3)
- zákonná licence zpravodajská (reportážní)
- Použití (pořízení) těchto chráněných hodnot:
 - nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby
 - v případě pochybností vykládat restriktivně
 - musí být vždy zaručena základní ochrana důstojné existence dotčené fyzické osoby.

6. PROSTŘEDKY OCHRANY VŠEOBECNÝCH OSOBNOSTNÍCH PRÁV

- **Prostředky ochrany jsou zakotveny v nejrůznějších soukromoprávních i veřejnoprávních právních předpisech.**
- **Ochrana se týká porušení i ohrožení práva**
- **Občanský zákoník zakotvuje obecné i zvláštní právní prostředky ochrany osobnosti.**
- **Základním předpokladem odpovědnosti podle § 13 OZ je existence neoprávněného zásahu objektivně způsobilého narušit, popř. ohrozit osobnostní práva chráněná ustanovením § 11 OZ.**

6. PROSTŘEDKY OCHRANY VŠEOBECNÝCH OSOBNOSTNÍCH PRÁV.

1) ZVLÁŠTNÍ ŽALOBNÍ NÁROKY

- 1) zápůrcí (negatorní) žaloba
- 2) restituční žaloba (odstraňovací).
- 3) satisfakční žaloba.
 - a) přiměřené zadostiučinění morální
 - b) náhrada nemajetkové újmy v penězích (přiměřené zadostiučinění peněžité)

- Soud musí přitom přihlížet k **taxativně stanoveným zákonným kritériím**:
 - **ba)** k závažnosti vzniklé nemajetkové újmy (osobnostní povahy)
 - **bb)** k okolnostem, za nichž k ohrožení nebo porušení osobního práva na ochranu osobnosti došlo
- **Morální satisfakce** – preferovaná
- **Peněžitá satisfakce**
 - *vždy ve formě jednorázové částky*

- **Soudní příslušnost u sporů z ochrany osobnosti**:
 - § 9 Odst. 2 písm. A) občanského soudního řádu jsou k rozhodování sporů z ochrany osobnosti v I. stupni příslušné krajské soudy.

2) NÁHRADA ŠKODY § 16 a § 420 a násl.

3) VYDÁNÍ BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ

PROSTŘEDKY OCHRANY VŠEOBECNÝCH OSOBNOSTNÍCH PRÁV II.

4) OCHRANA V MEDIÁLNÍM PRÁVU –
právo na odpověď a dodatečné sdělení

5) OCHRANA TRESTNĚPRÁVNÍ

6) OCHRANA SPRÁVNĚ PRÁVNÍ

ochrana osobnosti

- rozdíly

TZ

OZ

- Kritérium pravdivosti není rozhodující
 - Klíčová je intenzita výroku
 - Není třeba úmyslu
 - Žalobce má povinnost tvrzení a povinnost důkazní
 - Lze žádat i náhradu nemajetkové újmy
 - Pachatelem i poškozeným může být FO i PO
- Musí jít o nepravdivý údaj
 - Údaj = pouze skutkové tvrzení
 - Musí být prokázáno úmyslné zavinění
 - Včetně vědomosti, že je údaj nepravdivý
 - Důkazy shromažďuje policie z úřední pov.
 - Lze uložit pouze náhradu škody majetkové
 - Pachatelem pouze příčetná FO starší 15 (14) let
 - Poškozeným pouze FO

7. SOUKROMOPRÁVNÍ PROSTŘEDKY OCHRANY NÁZVU A DOBRÉ POVĚSTI PRÁVNICKÉ OSOBY

- **dobrá pověst a název** osoby právnické - §19b OZ
- **OCHRANA:**
 - **dle občanského zákoníku**
 - **dle tiskového zákona a zákona o rozhlasovém a televizním vysílání**
 - **dle obchodního zákoníku**

8. ZVLÁŠTNÍ OSOBNOSTNÍ PRÁVA TVŮRČÍ

- náleží pouze člověku – **tvůrci**, kterým může být pouze fyzická osoba, což vyplývá z povahy tvůrčí činnosti (tvorby) samé.
- vztahují se k tvůrčím duševním plodům osobnosti fyzické osoby.

Mezi tato práva patří:

- 1) **osobní právo na ochranu autorství,**
- 2) **osobní právo na ochranu původcovství výkonu výkonného umělce**
- 3) **osobní právo na ochranu původcovství ideálních předmětů průmyslových práv,**
- možný souběh zvláštní ochrany autorskoprávní nebo průmyslově právní a obecné občanskoprávní podle § 13 OZ.

Evropská úmluva o lidských právech (1950)

- Čl. 8 Právo na respektování rodinného a soukromého života
 - Čl. 8(1): Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
- Čl. 10 Svoboda projevu
 - Čl. 10(1): Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společností.
 - Čl. 10(2): Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu (...) **ochrany pověsti nebo práv jiných** (...)

Pětistupňový test

■ pět otázek:

- 1) spadá daný případ pod rozsah čl.10 Úmluvy?
- 2) šlo o zásah do lidských práv stěžovatele?
- 3) bylo toto omezení stanoveno zákony?
 - pokrývá nejen zákony v pravém slova smyslu, ale i řadu dalších norem např. ustálenou judikaturu domácích soudů
 - zkoumá „kvalitu“ zákona
 - norma musí být dostupná, dostatečně přesná a (její aplikace) předvídatelná
- 4) sleduje toto omezení legitimní cíl?
 - např. ochrany pověsti nebo práv jiných
- 5) je toto omezení „nezbytné v demokratické společnosti“?

Klíčová judikatura ESLP

- *Lingens v. Rakousko*, z 8.7.1986, §46
 - „Požadavek prokázat pravdivost hodnotového soudu nelze splnit a sám o sobě porušuje svobodu projevu.“
- *Castells v. Španělsko*, z 23.4.1992
 - Jednání vlády musí být podrobena přísné kontrole ze strany moci zákonodárné a soudní, ale také ze strany veřejného mínění.
- *Jersild v. Dánsko*, z 23.9.1994, §31
 - „Svoboda projevu se nevztahuje pouze na „informace“ a „myšlenky“, které jsou přijímány pozitivně, jež jsou považovány za neškodné nebo bezvýznamné, ale i na ty, které urážejí, šokují či zneklidňují“
- *Perna v. Itálie*, z 6.5.2003, §39
 - „Novinářská svoboda tudíž zahrnuje také možnost použití jisté dávky přehánění nebo dokonce provokace.“

■ TO JE VŠE....

■ DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST

